

Sananvapauden puolesta ry.

Julkilausuma oikeusministeriön työryhmän mietinnöstä

Oikeusministeriön työryhmä on selvittänyt rasistisiin rikoksiin liittyvää lainsäädäntöä ja julkaissut esityksen uuden lainsäädännön pohjaksi. Sananvapauden puolesta ry on kiinnittänyt huomiota nykyisiinkin sananvapauden kannalta ongelmallisiin rikoslain pykäliin kansanryhmää vastaan kiihottamisesta ja uskonrauhan rikkomisesta. Nyt tehty esitys ei korjaa näissä pykälissä olevia ongelmia vaan muuttaa tilannetta entistä huonompaan suuntaan, vaikka esityksessä näennäisesti väitetäänkin sananvapauden tulleen otetuksi huomioon. Sananvapauden puolesta ry yhtyy Effi ry:n sekä yhden puolueen ja puolueeksi pyrkivän yhdistyksen ilmaisemaan huoleen tämän esityksen vaikutuksista käytännön sananvapauteen Suomessa.

Suomen suurimpia sananvapauden ongelmia on monitulkintainen, epämääräisiä ilmauksia vilisevä lainsäädäntö. Lain kirjaimen epämääräisyys on — tahallisesti tai tahattomasti — luonut kansalaiskeskustelulle pelon ja epäluuloisuuden ilmapiirin, koska laillisen ja laittoman ero on jäänyt epäselväksi. Keskustelijat joutuvat rangaistuksen pelossa esiintymään verkkokeskustelussa anonyymisti tai sensuroimaan varmuuden vuoksi itse itseään, vaikka he eivät olisikaan tekemässä mitään väärää. Tällainen toiminta tulee lisääntymään entisestään, jos lakiin tuodaan mukaan oikeushenkilön rangaistusvastuu ja käytännössä tuomioistuimelle kuuluva työ säilytetään esimerkiksi Internet-palveluntarjoajille, joilla ei välttämättä ole mitään lainopillista koulutusta. Tämä saattaa käytännössä johtaa siihen, että yksityiset yritykset toteuttaisivat perustuslaissakin kielletyn ennakkosensuurin.

Oikeusministeriön esityksessä rinnastetaan lausumat ja viha inhimillisenä tunteena väkivaltaisiin tekoihin sekä sotketaan loukkaaminen kiihottamiseen, uhkaamiseen ja syrjintään, jotka eivät millään muotoa tarkoita samaa. Sananvapauden käyttäminen on diskursiivinen teko, mutta se ei ole fyysinen teko sen enempää kuin töihin lähtemisestä puhuminen on töiden tekemistä. Kiihottamisella yritetään saada joku tekemään jotain jollekin toiselle, ja uhkauksella annetaan uhkauksen kohteen ymmärtää, että hänelle ollaan aikeissa tehdä jotain laitonta. Syrjiminen edellyttää sellaista valtasuhdetta, jossa yksi voidaan asettaa lain edessä tai käytännössä huonompaan asemaan kuin toinen. Laittomaan syrjintään voidaan toki kiihottaa, kuten myös moneen muuhunkin laittomaan tai lailliseen tekoon, mutta se ei tee vielä kiihottamisesta itsessään syrjintää. Vastaavasti ihmisryhmien loukkaaminen ei ole sellaisenaan kenenkään kiihottamista ketään vastaan, yhtään sen enempää kuin se on syrjintääkään. Nämä molemmat ovat nimittäin mahdollisia ilman erityisiä loukkaavia ilmaisujakin. On myös huomattava, että kiistattomat tosiasiat tai loogiset argumentit johtopäätöksineen voivat olla yhden mielestä loukkaavia ja toisen mielestä kiihottavia. Toisin sanottuna se, että joku loukkaantuu, ei ole todiste siitä, että häntä vastaan olisi laittomasti kiihotettu tai että häntä olisi syrjitty. Rotuja ja etnisyyttä loukkaavien puheiden rajoittamista ei täten voida puolustaa edes rotusyrjinnän kieltävillä sopimuksilla.

Oikeusministeriön esityksessä huolestuttavinta on se, että sillä saatetaan tavoitella muutakin kuin väkivaltaisten tekojen estämistä tai esimerkiksi syrjivien hallintorakenteiden lakkauttamista. Jos esityksellä tavoitellaan rasistisen ajattelun poistamista yhteiskunnasta, se ei ole mitään muuta kuin utopistista ajatuksen puhtauden haikailemista, eikä sellainen kuulu millään tavalla vapaaseen ja moniarvoiseen yhteiskuntaan.

On ilmiselvää, että esimerkiksi esityksessä mainittujen uusnatsien julkinen viestintä väkivaltaan yllyttämisen osalta ei ansaitse YK:n ihmisoikeussopimuksen suojaa. Se ei kuitenkaan tarkoita, että sananvapauden riistäminen heiltä kokonaan olisi yhtään sen ongelmattomampaa, kuin väittää ettei esimerkiksi saman sopimuksen kidutuksen vastainen artikla suojelisi myös heitä. Tuomioistuin ei voi tietää, mitä rasistiksi epäilty ajattelee, ellei epäilty itse motiiviaan tunnusta tai poliisitutkinta sitä paljasta esimerkiksi epäillyn yksityisestä viestinnästä. Esityksessä mainittujen

"rasistisen vaikuttimen", "rasistisen motiivin", "vihamotiivin" ja "kiihottamistarkoituksen" todistaminen on usein käytännössä mahdotonta ja johtaa vain käänteiseen todistustaakkaan, mikä on oikeusvaltiolle täysin sopimaton ajatus. Erityisen irvokasta tämä on lakiesityksessä, jossa ollaan huolestuneita "rasismin ja muukalaisvastaisen propagandan" uhasta oikeusvaltiolle.

Esityksen mukaan "rasistisena rikosta pidetään silloin, kun teko kohdistuu ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määräytyvään ryhmään tai sen jäseneen". Työryhmä ei kuitenkaan halua pitää kiinni tästä suhteellisen yksiselitteisestä määritelmästä vaan ehdottaa, että "rasistinen motiivi olisi rikoksen koventamisperuste riippumatta siitä, keneen tai mihin rikos kohdistuu". Koska esityksen mukaan rasistisen rikoksen kohde voi "olla valtaväestöön kuuluva henkilö, joka — toimii rasistisilta rikoksilta suojaa tarvitsevien henkilöiden puolesta", on mahdollista, että työryhmän maahanmuuttoaktivistit ovat vain härskisti rakennelleet itselleen suojaa oman poliittisen agendansa edistämiseksi. On epätodennäköistä, että esitetyn lain käytännön tulkinnan perusteella suomalainen tekisi rasistisen rikoksen esimerkiksi polttaessaan Suomen lipun ja väittäessään, että Suomeen on tuotava maahanmuuttajia suomalaisten surkean geneettisen koostumuksen parantamiseksi. Esityksessä ei tehdä mitään sen selventämiseksi, voivatko etniset suomalaiset saada ryhmänä omassa maassaan minkäänlaista lain suojaa "uhkauksilta, panettelulta ja solvauksilta".

Esityksessä viitataan myös Saksan Kolmannen valtakunnan suorittaman juutalaisten joukkotuhoamisen kiistämiseen ja "vakavaan vähättelyyn". Esityksessä vakuutetaan, että historian tutkimuksessa on voitava tuoda esiin seikkoja, jotka kyseenalaistavat vakiintuneita käsityksiä, mutta heti tämän jälkeen kuitenkin väitetään, että juutalaisiin kohdistunut joukkotuho ei ole "asiallinen" perustein kyseenalaistettavissa. Siis historian tutkimuksesta on voitava keskustella paitsi silloin, kun siitä ei tarvitse keskustella. Kuitenkin ainoa mahdollisuus hiljentää laajalle levinneitä virheellisiä uskomuksia on julkinen keskustelu, johon myös juutalaisten joukkotuhon kyseenalaistaminen kuuluu. Historiallisista tapahtumista käytävän keskustelun vaijentaminen antaa ääriryhmille vain lisää syytä uskoa salaliittoteorioihinsa, sillä heitä ei haasteta julkiseen väittelyyn vastakkaisia käsityksiä vastaan.

Typerintä esityksessä on "yleisön saataville asettamiseen" viittaamisen yhteydessä epämääräisesti mainittu linkkien "avaaminen", joka voi tarkoittaa jopa olemassa olevan linkin seuraamista tai esityksen ilmeisesti tarkoittamaa uuden linkin luomista. Kumpikin vaihtoehto osoittaa syvää tietämättömyyttä webin toiminnasta. Tämän kohdan perusteella Suomen olisi ensinnäkin Kiinan kansantasavallan tapaan puututtava esimerkiksi Googlen toimintaan, joka perustuu linkkien avaamiseen automaattisesti ennalta tarkistamattomaan materiaaliin. Toiseksi on mahdollista, että linkityksen kohde voi muuttua väitetysti rasistiseksi vasta linkin avaamisen jälkeen; vastuun tästä esitys sysää linkittäjälle. On hyvin vaikea selvittää, milloin linkki on avattu, sillä yleensä web-sivuja päivitetään säännöllisesti, mikä muuttaa HTML-tiedostojen päiväystä. Tästä syystä web-sivuston ylläpitäjä saattaisi saada syytteen vielä vuosia sen jälkeen, kun hän on ensimmäisen kerran avannut linkin jollekin sivustolle, koska hän ei ole tarkkaillut linkittämänsä sivuston sisältöä säännöllisesti. Lopullisen niittinsä ehdotukselle antaa kuitenkin se, ettei linkittäminen ole millään tavoin rikolliseksi väitetyn materiaalin saataville asettamista, vaan yleisön informoimista tämän materiaalin olemassaolosta. Tämä ei millään muotoa eroa siitä, että joku kertoo toisille julkisesti kirjakaupasta saatavilla olevasta kirjasta. On huolestuttavaa, että Suomessa viestintäteknologiaa ymmärtämättömät amatööriit pääsevät häärimään viestintää koskevan lainsäädännön parissa, vaikka Suomea on pidetty modernin viestintäteknologian edelläkävijämaana.

Toivomme, että eduskunnasta löytyisi järkeä tämän hulluuden pysäyttämiseksi ajoissa. Sen enempää rasismia kuin terrorisminkaan vastaista taistelua ei voida käydä hinnalla millä hyvänsä. Kiinnitämme asiaan erityistä huomiota eduskuntavaalien 2011 alla. Lisäksi adressimme kahden sananvapautemme tämänhetkisen ongelmakohdan poistamiseksi on käynnissä edelleen.

Sananvapauden puolesta ry on vuonna 2008 perustettu uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton järjestö, joka pyrkii edistämään sananvapauden käytännön toteutumista ensisijaisesti

Suomessa.

Tampereella 24.1.2010

Sananvapauden puolesta ry.:n hallitus

Oula Lintula, puheenjohtaja

Mikko Tanni, varapuheenjohtaja

Pasi Kylliö, sihteeri

Rami Lehtonen

Heikki Luoto